

Felhívás

A Central European Geology (korábban Acta Geologica Hungarica) szerkesztőbizottsága pályázatot hirdet

Best Student Paper Award

elnyerésére.

A díjat a folyóirathoz publikálásra beérkezett kéziratok közül választja ki a szerkesztőbizottság. A díj elnyerésének feltétele, hogy a kézirat benyújtója a cikk első szerzője legyen, valamint a benyújtáskor egyetemi vagy PhD hallgatói jogviszonnyal rendelkezzen.

A díj elnyerésével oklevél és 50 000 Ft pénzdíj jár (támogatók: Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Kar és az MTA Geokémiai Kutatóintézete).

A folyóirat formátumának megfelelően elkészített kéziratokat Dr. HAAS János főszerkesztőnek (CENTRAL EUROPEAN GEOLOGY, MTA-ELTE Geológiai Kutatócsoport, 1117 Budapest

Pázmány Péter sétány 1/c) kell benyújtani. A benyújtás határideje 2008. október 1. Eredményhirdetés: 2008. december 1.

Dr. HAAS János
főszerkesztő

Események

Beszámoló a 11. Magyar Őslénytani Vándorgyűlésről (Szögliget, 2008. május 22–24.)

Idén tavasszal a Magyarhoni Földtani Társulat Őslénytani-Rétegtani Szakosztálya immár tizenegyedik alkalommal rendezte meg az Őslénytani Vándorgyűlést. A program helyszíne ezúttal az Aggteleki Nemzeti Parkhoz tartozó, Szögliget határában álló Szalamandra-ház (az egykori határolaktanya) és tágabb környéke volt.

A résztvevőket szállító bérelt autóbusz kora reggel indult Budapestről. Az előadóülés 11.30-kor kezdődött és az ebéd után folytatódott. A csütörtöki ülésen 14, szombaton reggel további 4 tudományos előadás hangzott el. A korábbiakhoz hasonlóan, a bemutatott eredmények híven tükrözték a hazai őslénytani kutatások során az elmúlt egy évben elért eredményeket. A korábbi évekhez hasonlóan az idén is volt külföldi meghívottunk; a szlovákiai kollégák képviselőjében Ján SOTÁK (a Szlovák Tudományos Akadémia Geológiai Intézete besztecerbányai részlegének vezetője) érkezett és tartott előadást a „kárpáti flis-óceán” éghajlati, biotikus és környezeti változásairól. Az előadások szüneteiben lehetőség volt a tucatnyi kifüggesztett poszter megtekintésére is.

A szombati terepbejárás során az Aggteleki-hegység és a Gömör–Tornai-karszt számos, szakmailag érdekes pontját keresték fel a résztvevők. A határon átnyúló terepi program vezetésében LESS György mellett GAÁL Lajos szlovákiai kollégánk nyújtott segítséget, aki nemcsak kiválóan ismeri a környéket, hanem lelkes és értő módon mutatta be a feltárásokat. Az egész napos szakmai program megállói a következők voltak: Osztramos (pliocén és pleisztocén ősgércesek, KORDOS László vezetésével), Dernő (Drnava), Szörnyű-kút (triász és jura képződmények), Melléte

(Meliata) (jura, triász és jura olisztolitikokkal), Beretke (Bretka) (alsó-miocén alja), Aggtelek, Baradla-völgy (középső-triász). A péntek esti vacsorát a résztvevők a jósvafői Tengersizem Szálló éttermében költötték el. Szombatra maradt a középső-triász képződményekre összpontosító Baradla-barlangi középtúra PIROS Olga vezetésével, és a hazafelé útra eső Mályi melletti téglagyári agyagfejtő (pannóniai agyag) megtekintése.

A háromnapos eseményen a korábbi évekhez hasonlóan csaknem 50 kolléga vett részt. Az eddigi gyakorlatot folytatva, a szakosztály vezetősége az idén is díjazta a legjobb diák előadókat, ill. a legszínvonalasabb posztereket bemutató egyetemistákat. A díjazottak a következők: *a diákelőadók között* 1. SZENTESI Zoltán, 2. ARANYI Tímea; *a PhD hallgatói előadók között* 1. SZINGER Balázs, 2. TÓTH Emőke; a diák poszterek versenyében 1. GULYÁS Péter, 2. DULEBA Mónika és BODOR Emese Réka; *a PhD hallgatói poszterek versenyében* 1. CZICZER István, 2. KERTÉSZ Botond.

A hagyományoknak megfelelően jó hangulatú, szakmailag is értékes programot nyújtó vándorgyűlés sikeres szervezésében az idén kiemelkedő szerepet vállalt a környéket jól ismerő két kollégánk, LESS György és PIROS Olga. A jövőre esedékes 12. Őslénytani Vándorgyűlést a tervek szerint Sopronban rendezzük, a terepbejárás Nyugat-Magyarország mellett a szomszédos Bécsei-medence területét is érinteni fogja.

FÓZY István

Újabb szenzációs leltre bukkantak Rudabányán!

A Borsod megyei Rudabányán végzett idej Rudapithecus-kutatások során szenzációs lelettel gazdagodott az eddig feltárt csontanyag. Az *Anapithecus hernyaki* emberszabású majom hímnemű egyedének kétoldali felső állcsontja, mindkét oldalon 6-6 foggal, valamint egy nőtény állat alsó fogsora került elő a kutatás során. Eddig még sohasem találták meg a kutatók a nagy szemfogú hím állat egybetartozó fogsorát, mindig csak különálló, szórványos fogait ismerték. Ez a lelet azért is jelentős, mert egy 20 évvel ezelőtt ugyanitt megtalált *Anapithecus* töredékes koponyáját a mostani lelet alapján lehet majd rekonstruálni. Az *Anapithecus hernyakinak* nem ismerjük az őseit, talán Afrikából, de az is előfordulhat, hogy Ázsiából vándoroltak Európába, majd valószínűleg leszármazottak nélkül eltűntek. A Kordos László a kutatás vezetője valamint David R. BEGUN, a Torontói Egyetem paleoantropológus professzora, kanadai kutatóvezető rendkívül elégedettek az idej ásatások eredményeivel, ugyanis az *Anapithecus*-állkapocs mellett számos egyéb érdekes ősmaradvány is gazdagítja a világhírű rudabányai leletek sorát.

PALOTÁS Klára

Személyi hírek

Gyász hírek

Szomorúan tudatjuk, hogy Dr. BIDLÓ Gábor tagtársunk, a Tudománytörténeti Szakosztály címzetes elnöke elhunyt.

Búcsúztatása 2008. június 3-án 14.15 órakor volt a Farkasréti

temetőben. Emlékére gyászmisét tartottak ugyanaznap 16.30 órakor a Villányi úton, a Ciszterciek Szent Imre-templomában.

Megrendülten tudatjuk, hogy HAVASNÉ SZILÁGYI Eszter életének 61-ik évében, 2008. július 8-án rövid betegség után elhunyt. Hamvait a Római Katolikus Anyaszentegyház szertartása keretében, 2008. július 23-án 16 órakor a Zugligeti Szent Család-plébániatemplom (Bp., XII. Szarvas Gábor u. 52.) urna-temetőjében helyezük örök nyugalomra. Gyászolják: édesanyja, férje, gyermekei, unokája, testvérei, rokonai, barátai, tisztelői.

Szomorúan tudatjuk, hogy dr. VÉGH Sándorné sz. NEUBRANDT Erzsébet professzorasszony, tiszteleti tagunk örökre eltávozott.

Búcsúztatása augusztus 6-án szerdán 14 órakor volt a budaörsi Nefelejcs utcai régi temető ravatalozójában.

PhD védések

Miskolci Egyetem:

KERTÉSZ Botond, tanszékünk volt doktorandusz hallgatója 2008. június 23-án sikerrel védte meg „Nummulitesek biometriai alapon felállított fejlődési sorainak alkalmazása a paleogén rétegtanban” című PhD értekezését. Témavezetője dr. LESS György, a bíráló bizottság elnöke dr. BÉRCZI István, a bírálók dr. NÉMEDI VARGA Zoltán és KECSKEMÉTI Tibor voltak.

Debreceni Egyetem:

CSÁMER Árpád 2008. május 21-én sikerrel megvédte „Az ÉK-i Bükk előtér neogén intermedier képződményeinek petrológiai és vulkanológiai vizsgálata” című PhD értekezését. Témavezetője KOZÁK Miklós volt.

Végzett hallgatók

Miskolci Egyetem:

Négy hallgató védte meg eredményesen diplomamunkáját 2008. június 11-én, és tette le sikerrel a záróvizsgát a geológus szakirányon. A diplomamunkák a következő címen készültek:

LUKÁCS Adrienn: Silver bearing sulphides in the Rudabánya ore mineralization (angol nyelven),

MAJOROS Péter: Az Aggtelek–Rudabányai- és a Bükk hegység jura korú vulkanitjainak cirkonmorfológiai vizsgálata,

PIKHELY Viktória: A Szolnoki Flis-jellegű képződmények tektonikai vizsgálata Bucsa–Püspökladány térségében 3D-s szeizmikus adatok alapján,

Sós Péter: Egy komplex mezozoos tárolórendszer továbbkutatás-szemponitú rezervoargeológiai elemzése.

Évfordulók

Születése 160. évfordulóján emlékezzünk dr. SZOKOL Pálra

Dr. SZOKOL Pál (1848–1936) geológus, bányafőmérnök, Nagybánya és vidéke egyik legjelentősebb földtani, s bányaszakembere, 1896–1919 között a felsőbányai bányaiskola vezető tanára volt. SZOKOL 1848. dec. 13-án született Alsóféhércúton (Pribelce, SK), és a középiskolai tanulmányai után, Selmechányán folytatta tanulmányait, ahol 1870-ben bányamérnöki oklevelet szerzett. Utána 1873-ig a szélaknai bányahivatalnál dolgozott, mint bányatiszt, majd az ekkor megnyílt felsőbányai bányaiskolához

került, mint segédtanár. Még a felsőbányai tartózkodása kezdetén, az 1872-ben létesített kolozsvári m. kir. (1881-től FERENC József) Tudományegyetem, KOCH Antal által vezetett ásványtan–földtan szakán, magánúton tanári képzést szerzett, és bölcsészettől doktori szigorlatot tett. 1896-tól a felsőbányai bányaiskola vezető tanára lett, 1898-tól bányatanácsosi címmel felruházott, 1908-tól pedig, mint bányatanácsos. 1893-tól tagja volt a Magyarhoni Földtani Társulatnak, és 1901-től az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület (OMBKE) akkor megalakult nagybányavidéki osztályának alapító tagja, s a Bányászati Kohászati Lapok aktív munkatársa. A kiváló pedagógus és tudós 46 évi töretlen pályafutásának, a térség román megszállása, s a magyar nyelvű oktatás megszüntetése vetett véget, és vonult nyugalomba 1919-ben. Egy gazdag életút után, 88 éves korában, 1936. okt. 27-én hunyt el Nagybányán.

SZOKOL kitűnő tanár, jó pedagógus és nagy tudású szakember volt, akinek vezetése alatt, a Felsőbányán tanuló ifjak, kitűnő földtani és bányászati szakképzést kaptak. S az innen kikerült fiatalok közül, később sokan szereztek diplomát Selmechányán vagy Sopronban. A Nagybányán töltött iskolai évei alatt, PAPP Simon is kapcsolatba került vele, és ez a kapcsolat, meghatározta a későbbi életútját. Tudományos tevékenységének kezdeti szakaszában, SZOKOL főleg bányászati jellegű cikkeket írt. De mint a nagybányai térség ásványainak, érctelepeinek és bányászatainak egyik legkiválóbb ismerője, a kolozsvári tanulmányai után, tudományos tevékenységének fő témái már a geológia, hidrogeológia, közzettan, ásványtan és a bányageológia (ércteleptan) volt. Különösen az utóbbiakat művelte megszállott szenvedéllyel. A külföldi és hazai szaklapokban (BKL, Földtani Közlöny), az aknaszlatinai sótelepről, a nagybányavidéki érctelepekről, telérekről, azok földtani viszonyairól, valamint az antimon- és ezüstércek előfordulási viszonyairól, több mint negyven tudományos dolgozatot jelentetett meg. Felsőbánya érctelepét és ásványait is, több közleményében ismertette. Kutatta az ásványok mágneses tulajdonságait, aminek eredményét 1908-ban publikálta. A felsoroltakon kívül, kisebb közleményeinek tárgya a matematika, fizika, a drágakövek és iskolaszervezés volt. Az ércteleptani tanulmányaiban, a vizsgált bánya teléreinek, ásványainak genetikai és paragenetikai szemlélete érvényesült, amelyben saját megfigyeléseinek, tanulmányainak eredményeit közölte. A közetképződésre vonatkozóan pedig, elméleti eszmefuttatásokat is közölt. Az általa gyűjtött anyag feldolgozása révén, számos új adattal járult hozzá Nagybánya vidéke közet és ásványvilágának jobb megismeréséhez. Nyugodtan állíthatjuk, hogy a 19. század második felében, és a 20. század elején, dr. SZOKOL Pál Nagybánya és vidékének egyik legmeghatározóbb, legmegbecsültebb geológusa, mineralógusa volt. Bajfalu (Dănești) határában ő fedezte fel azt a kénes-sós forrást is, amit fűrással az útmutatása alapján hoztak a felszínre, s amely az ottani gyógyfürdő létesítéséhez vezetett. Tudományos tevékenységét figyelembe véve, WEKERLE Sándor pénzügyminisztersége idején felszólították, hogy pályázzon a pesti műegyetem tanári állására, amiről a felsőbányai tanítványai miatt mondott le. Tudományos tevékenységéért, s a térség napi bányászati gondjainak megoldásában való részvételéért, 1909-ben 100 koronával díjazták. SZOKOL még nyugdíjba vonulása után is aktív részt vállalt Nagybánya és vidéke tudományos és társadalmi életéből. Nagybánya és Vidéke hetilap oldalain a természettudományt népszerűsítő cikkeket jelentetett meg, és tudományos előadásokat tartott. Ápoljuk tisztelettel emlékéit.

RÉTHY Károly

100 éve született RÁSKY Klára

A magyar palaeobotanika itthon csaknem elfeledett egyénisége, RÁSKY Klára, 1908. március 18-án született Szombathelyen. Apja dr. RÁSKY József törvényszéki bíró, anyja SZEKERES Julianna, férje MOESS Alfréd volt.

Általános és középiskoláit Szombathelyen végezte, érettségi vizsgát a szombathelyi Állami Leánygimnáziumban tett. Egyetemi diplomát Budapesten a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett 1931. május 23-án. Bölcsészdoktori oklevelet a debreceni egyetemen 1935. június 28-án zoológiai témakörben készített értekezésére kapott, melynek címe „Az *Eupemphix nattereri* (Fitz.) Stdr. és *Paludicola fuscomaculata* (Fitz.) Stdr. összehasonlító alakzata” volt. A doktori felkészülés során a Bécsi Collegium Hungaricum ösztöndíjasa is volt.

1951. június 4-én az Eötvös Loránd Tudományegyetem magántanárrá habilitálta, majd az átszervezések folyamán, 1952. december 31-én, az MTA Tudományos Minősítő Bizottsága tudományos munkássága alapján a kandidátusi fokozatot ítélte neki.

Közben 1930-tól Kőszegen az Evangélikus Leánygimnáziumban tanított, majd a pécsi Erzsébet Tudományegyetem zoológiai tanszékén mint gyakornok működött. A tanszék feloszlata után Szolnokon, majd Mezőtúron Állami Leánygimnáziumokban tanított. 1938-tól szolgálatát a Magyar Nemzeti Múzeumhoz osztották be, ahol ősnövénytanlással kezdett foglalkozni, és ahol 27 éven át, 1965-ig, nyugdíjbamenetelig dolgozott, miközben a II. világháború után a Magyar Nemzeti Múzeumból kivált Természettudományi Múzeum volt munkahelyének hivatalos neve. 1961-től a Természettudományi Múzeum Növénytárának igazgatóhelyettese, valamint a palaeobotanikai gyűjtemény vezetője volt.

Noha eredetileg nem palaeobotanikával, nem is botanikával foglalkozott, nagy energiákat fektetett e tudományágban való jártasság megszerzésére. Neves német professzorok mellett tanult hosszabb-rövidebb tanulmányutakon. Berlinben GOTHAN professzor, Frankfurt am Mainban, a híres Senckenberg Múzeumban, KRÄUSEL professzor, Münchenben pedig HIRNER professzor mellett. Munkássága szempontjából Frankfurt volt a legmeghatározóbb, ahol egy teljes évet töltött. KRÄUSEL professzornál sajátította el a kutikula preparálás módszerét is, bár itthon ezt nem alkalmazta. KRÄUSEL hatására kezdett foglalkozni a fosszilis csillárka moszatokkal (*Chara*), amely munka eredményeként született „Fossile Charophyten-Früchte aus Ungarn” c., máig sokat idézett, keresett monográfiája.

Tudományos kutatásának egyik súlyponti része volt a hazai paleogén kutatása. Az eocénből ő írta le a mangrove vegátációt bizonyító Nipa pálmát, a *Nipadites burtini*-t, legtöbbször azonban az alsó-oligocén flóra megismeréséért tett. A Tardi Agyag Formáció (korábban hol Budai Márgának, hol Kiscelli Agyagnak hitt) flórá-

jának kutatásában komoly eredményeket ért el. Aktív szakmai kapcsolatot tartott a hazai geológusokkal. Számos kutatási anyagot kapott tőlük, s a velük való együttműködés kapcsán tisztában volt a kor szemléletének megfelelő földtani kérdésekkel.

Határozásaihoz aktívan használta a Növénytar herbáriumát, és igyekezett a természetes rendszerbe helyezni a fossziliákat, sőt lehetséges rokon nemzetségeket, fajokat is megadott. Ez korának szemléletében új vonásnak mondható, akárcsak az a törekvése, hogy nem egyetlen, hanem több példány alapján írjon le új fajt, mutatva a faj variabilitását. E tekintetben jóval közelebb állnak kutatásai a mai követelményekhez, mint korának más hazai palaeobotanikusaié. Az alsó-oligocén flórán kívül Ipolytarnócról készített áttekintő munkát. A későbbiekben sajnos csak néhány innen származó taxonnal sikerült foglalkoznia. Fiatalabb miocén flórákat csak elvétve dolgozott fel. Nem alkotott ún. „nagy elméleteket” — amelyek nem is nagyon szokták túlélni az elméletek megalkotóit —, de részeredményei, leírásai, ábrázolásai pontosak és helytállóak, amelyekre mind a mai napig lehet támaszkodni.

Tudományos munkáját a gyűjteményben mintaszerűen dokumentálta. Példányait leltározta, jelölte a típusokat. Saját anyagán kívül a gyűjtemény többi részében is hatalmas munkával igyekezett rendet tartani. Gondos, pontos muzeológiai munkájának keze nyoma ott van azokon a gyűjteményrészekben, amelyeken dolgozott. Aki keresett már példányt nagy, régi gyűjteményben, tudja, hogy ezek mennyire fontos momentumok!

Munkáit a mai napig hivatkozva a hazai és nemzetközi szakirodalom. Emlékére és tiszteletére új nemzetség lett elnevezve: *Raskya vetusta* (Ett.) Manchester & Hably, Review of Palaeobotany and Palynology, 96, 1997.

A nekrológiában megjelent (SZUJKÓ-LACZA J. 1973: In memoriam Dr. Klára Rásky. — *Annales Historico-Naturales Musei Nationalis Hungarici* 65, 11–13.) publikációs listáját az alábbi paleontológiai tárgyú munkáival egészítem ki.

- 1942. Az ősnövénytan új vizsgálati módszerei. — Földtani Értesítő
- 1942. Csillárkafélék Magyarországon. — Természet
- 1942. A magyarországi hévvizek tündérrózsái. — Természet
- 1942. Évszázados mogyorófa. — Természet
- 1943. Őspálmák Óbudán. — Földtani Értesítő
- 1943. Őskori növények Óbudán. — Természet
- 1943. Kövesedett Judásfa-levelek Magyarországon. — Természet
- 1944. Ős Judásfa levele Csillaghegyről. — Természet
- 1948. Walton, John: An Introduction to the Study of fossil Plants. Ismertetés. — Földtani Közlemények 78.

HABLY Lilla